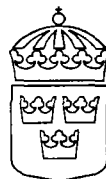

Utrikesutskottets betänkande

1989/90:UU18

Upphävande av sanktioner mot Namibia

1989/90
UU18

Propositionen

I proposition 1989/90:97 föreslås ändringar i lagen (1985:98) om förbud mot investeringar i Sydafrika och Namibia och en ny lag med bemyndigande att tillämpa lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner i fråga om en handelsblockad mot Sydafrika. Förslagen innebär att investeringsförbudet och handelsbojkotten mot Namibia upphävs i anslutning till att landet proklamerar sin självständighet den 21 mars 1990.

Motionen

1989/90:U7 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en analys av förutsättningarna för en förändrad inriktning av svensk Sydafrikapolitik.

Bakgrund

Namibia, tidigare en tysk koloni, ockuperades år 1915 av Sydafrika. Såväl under Nationernas Förbund som under Förenta Nationerna hade Sydafrika mandat att förvalta Namibia. År 1966 upphävde FN:s generalförsamling detta mandat.

FN:s säkerhetsråd, liksom Internationella domstolen i Haag, har bekräftat beslutet om mandatets upphörande och fastslagit att Sydafrikas fortsatta närvaro i Namibia är olaglig.

Namibia är föremål för ekonomiska sanktioner sedan den 1 juli 1979, då lagen (1979:487) om förbud mot investeringar i Sydafrika och Namibia trädde i kraft. Denna lag ersattes år 1985 av en ny lag, nämligen lagen (1985:98) om förbud mot investeringar i Sydafrika och Namibia, varvid investeringsförbudet utvidgades. Den 1 juli 1987 trädde lagen (1987:474) med bemyndigande att tillämpa lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner i fråga om en handelsblockad mot Sydafrika och Namibia i kraft. Med stöd av bemyndigandet beslutade

regeringen förordningen (1987:477) om förbud mot handel med Sydafrika och Namibia. Handelsförbudet började tillämpas den 1 oktober samma år.

Under 1970-talet utarbetades underlaget för en plan för övergång till oberoende för Namibia. Fria och rättvisa val skulle hållas under en omfattande civil och militär närvaro av FN-personal. Planen antogs år 1978 av FN:s säkerhetsråd genom resolution 435.

Genomförandet av resolution 435 inleddes den 1 april 1989. Trots vissa problem, inte minst i inledningskedet, har självständighetsprocessen framskridit enligt planerna. Tiotusentals namibiska flyktingar har återvänt till sitt hemland. Fria och rättvisa val har genomförts. En konstitutionell församling har etablerats med uppgift att utarbeta en författning för det självständiga Namibia. Utropandet av självständigheten har satts till den 21 mars 1990.

Sanktionerna mot Namibia bör enligt propositionen därefter upphöra. Detta bör dock inte gälla enklaven Walvis Bay så länge denna kontrolleras av Sydafrika.

Propositionen föreslår därför att investeringsförbudet och handelsblockaden mot Namibia upphävs i anslutning till att Namibia proklamerar sin självständighet den 21 mars 1990.

Författningstekniskt föreslås upphävandet ske genom att Namibia utgår ur den sanktionslagstiftning som nu omfattar både Sydafrika och Namibia.

Ändringarna bör enligt propositionen träda i kraft så snart som möjligt efter det att Namibia proklamerat sin självständighet. Av lagtekniska och praktiska skäl bör ikraftträdandet ske den 1 april 1990. De lagförslag som upprättats är:

- 1. lag om ändring i lagen (1985:98) om förbud mot investeringar i Sydafrika och Namibia,
- 2. lag med bemyndigande att tillämpa lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner i fråga om en handelsblockad mot Sydafrika.

Utskottet

Utskottet hälsar Namibias självständighet med stor tillfredsställelse. Utskottet har ingen erinran mot regeringens lagförslag om upphävande av sanktionerna mot Namibia.

Utskottet noterar att motion U7 (m) inte framför någon erinran mot förslaget att upphäva sanktionerna mot Namibia. Utskottet utgår från att regeringen fortlöpande och noggrant följer utvecklingen i Sydafrika. Utskottet har med tillfredsställelse noterat en positiv utveckling i Sydafrika under senare tid. Samtidigt har antiapartheidrörelsen i Sydafrika betonat att sanktionerna mot Sydafrika bör fortsätta så länge som apartheidsystemet består. Utskottet ansluter sig till denna syn. Vidare noterar utskottet i sammanhanget det nära nordiska samråd som fortlöpande sker vad gäller denna fråga. Riksdagen får tillfälle att

återkomma till sydafrikafrågan senare i vår i samband med behandlingen av regeringens skrivelse om svenska företags verksamhet i Sydafrika och Namibia.

Härmed avstyrks motion U7.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motion 1989/90:U7,
2. att riksdagen antar de i proposition 1989/90:97 framlagda lagförslagen om upphävande av investeringsförbudet och handelsblockaden mot Namibia.

Stockholm den 8 mars 1990

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Pär Granstedt (c), Evert Svensson (s), Sture Ericson (s), Ingemar Eliasson (fp), Maj Britt Theorin (s), Axel Andersson (s), Nils T Svensson (s), Inger Koch (m), Viola Furubjelke (s), Kristina Svensson (s), Eva Björne (m), Bertil Persson (m), Håkan Holmberg (fp), Ingbritt Irhammar (c), Bengt Hurtig (vpk) och Marianne Samuelsson (mp).

Särskilt yttrande

Inger Koch, Eva Björne och Bertil Persson (alla m) anför:

Det är viktigt att omvärlden stimulerar en utveckling mot demokrati i Sydafrika och inte stärker de krafter som vill behålla apartheid. När det gäller de fortsatta sanktionerna mot Sydafrika finns det därför anledning att överväga dessa mot bakgrund av de betydelsefulla steg som under den senaste tiden har tagits i riktning mot förhandlingar och nationell försoning och den betydande risk som också finns för ett bakslag i reformprocessen.

Vi anser att en analys bör göras av förutsättningarna för en förändrad inriktning av svensk Sydafrikapolitik.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1985:98) om förbud mot investeringar i Sydafrika och Namibia

Härigenom föreskrivs att rubriken till lagen (1985:98) om förbud mot investeringar i Sydafrika och Namibia samt 1, 2, 4–6, 8–10 §§ lagen skall ha följande lydelse.

Lag om förbud mot investeringar i Sydafrika

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Svensk juridisk person får inte

1. mot vederlag förvärva rörelse som drivs i Sydafrika *eller Namibia* eller del av sådan rörelse,

2. mot vederlag förvärva aktier eller andelar i ett sydafrikanskt *eller namibiskt* företag eller obligationer eller andra för den allmänna omsättningen avsedda skuldförbindelser som ett sådant företag utfärdat,

ge ett sådant företag tillskott av pengar eller annan egendom som är avsedd att användas i dess verksamhet,

ge ett sådant företag penninglån eller annan kredit med en löptid över två år, eller

ställa säkerhet för ett sådant företags skulder med en löptid över fem år, 3. ge penninglån eller annan kredit med en löptid över två år till sydafrikanska staten eller dess myndigheter eller ställa säkerhet för sydafrikanska statens eller dess myndigheters skulder med en löptid över fem år.

Svensk juridisk person får inte heller genom handling eller underlåtenhet bidra till att åtgärder som anges i första stycket vidtas av utländskt dotterföretag.

2 §

Svensk juridisk person får inte genom handling eller underlåtenhet bidra till att

1. anläggningstillgångar anskaffas i sydafrikanskt *eller namibiskt* dotterföretag, eller

2. egendom hyrs för att stadigvarande brukas eller innehas i ett sydafrikanskt *eller namibiskt* dotterföretags rörelse, om hyresavtalets löptid är anpassad till egendomens ekonomiska livslängd (finansiell leasing).

1. anläggningstillgångar anskaffas i sydafrikanskt dotterföretag, eller

2. egendom hyrs för att stadigvarande brukas eller innehas i ett sydafrikanskt dotterföretags rörelse, om hyresavtalets löptid är anpassad till egendomens ekonomiska livslängd (finansiell leasing).

Utan hinder av förbuden i första stycket får årligen tillgångar anskaffas och egendom hyras till ett sammanlagt värde av högst 100 000 kronor. Undantaget får inte möjliggöra en utvidgning av verksamheten.

4 §

Svensk juridisk person som själv eller genom utländskt dotterföretag driver rörelse i Sydafrika *eller Namibia* skall årligen upprätta en investeringsplan för denna rörelse med angivande av finansieringsmetoder.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om sådan investeringsplan.

Svensk juridisk person som själv eller genom utländskt dotterföretag driver rörelse i Sydafrika skall årligen upprätta en investeringsplan för denna rörelse med angivande av finansieringsmetoder.

5 §

Svensk juridisk person som själv eller genom utländskt dotterföretag driver rörelse i Sydafrika *eller Namibia* skall årligen till den myndighet som regeringen bestämmer redovisa hur verksamheten i *dessa länder* utvecklas. Redovisningen skall avse

1. produktion, omsättning, antal anställda, företagna investeringar och andra sådana förhållanden som har betydelse för kontrollen av hur denna lag efterlevs,

2. löner och anställningsvillkor samt sociala förhållanden för de anställda.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om sådan redovisning.

Svensk juridisk person som själv eller genom utländskt dotterföretag driver rörelse i Sydafrika skall årligen till den myndighet som regeringen bestämmer redovisa hur verksamheten i *detta land* utvecklas. Redovisningen skall avse

6 §

Regeringen kan för visst fall medge undantag från förbuden i 1 eller 2 § för sådan svensk juridisk person, som sedan den 1 juli 1979 själv eller genom utländskt dotterföretag driver rörelse i Sydafrika *eller Namibia* . Undantaget får inte göra det möjligt för sökanden att utvidga sin verksamhet i Sydafrika *eller Namibia* .

Ett medgivande om undantag får återkallas eller ändras om de uppgifter på vilka det grundats var oriktiga.

Regeringen kan för visst fall medge undantag från förbuden i 1 eller 2 § för sådan svensk juridisk person, som sedan den 1 juli 1979 själv eller genom utländskt dotterföretag driver rörelse i Sydafrika. Undantaget får inte göra det möjligt för sökanden att utvidga sin verksamhet i Sydafrika.

8 §

Regeringen får medge en sådan juridisk person som avses i 6 § rätt tills vidare att utan hinder av förbuden i 1 och 2 §§ ersätta anläggningstillgångar och hyrd egendom samt göra sådana investeringar och hyra sådan egendom som förbättrar arbetsmiljö och arbetsförhållanden för de anställda, om denne åtar sig

Regeringen får medge en sådan juridisk person som avses i 6 § rätt tills vidare att utan hinder av förbuden i 1 och 2 §§ ersätta anläggningstillgångar och hyrd egendom samt göra sådana investeringar och hyra sådan egendom som förbättrar arbetsmiljö och arbetsförhållanden för de anställda, om denne åtar sig

Nuvarande lydelse

att inte härigenom utvidga sin verksamhet i Sydafrika och Namibia. Medgivandet får återkallas om verksamheten utvidgas eller det i övrigt föreligger särskilda skäl.

Ett medgivande får förenas med villkor.

Föreslagen lydelse

att inte härigenom utvidga sin verksamhet i Sydafrika. Medgivandet får återkallas om verksamheten utvidgas eller det i övrigt föreligger särskilda skäl.

1989/90:UU18

Bilaga

9 §

Svensk juridisk person skall i den omfattning och till den myndighet som regeringen föreskriver lämna uppgifter om

1. överlåtelse eller upplåtelse av patent eller tillverkningsrätt till ett sydafrikanskt eller namibiskt företag,

2. förvärv av utländskt företag som äger aktier eller andelar i ett sydafrikanskt eller namibiskt företag.

1. överlåtelse eller upplåtelse av patent eller tillverkningsrätt till ett sydafrikanskt företag,

2. förvärv av utländskt företag som äger aktier eller andelar i ett sydafrikanskt företag.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten.

10 §

Regeringen får föreskriva att svensk juridisk person inte får överlåta eller upplåta patent eller tillverkningsrätt till sydafrikanskt eller namibiskt företag utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen får föreskriva att svensk juridisk person inte får överlåta eller upplåta patent eller tillverkningsrätt till sydafrikanskt företag utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1990.

2 Förslag till

Lag med bemyndigande att tillämpa lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner i fråga om en handelsblockad mot Sydafrika

1989/90:UU18

Bilaga

Härigenom föreskrivs följande.

Utöver vad som sägs i 1 § lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner, får regeringen förordna att 3 och 5 §§ lagen skall tillämpas i fråga om en handelsblockad mot Sydafrika. Regeringen får också meddela förordnande enligt 11 § tredje stycket lagen.

Om förhållandena ändras så att syftet med ett förordnande ej längre kvarstår, skall regeringen så snart det kan ske i motsvarande mån upphäva eller ändra ett meddelat förordnande eller med stöd därav meddelade föreskrifter.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1990.

Genom lagen upphävs lagen (1987:474) med bemyndigande att tillämpa lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner i fråga om en handelsblockad mot Sydafrika och Namibia.

